

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigeata de

Joanu Candrea si Basiliu Petri.

Ese odata in septemana, Vinerea. Pretiulu: pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: cate 5 cr. de sfru si timbrulu.

Sabiiu, 21. Februaru v. 1876.

Prenumeratiunile si corespundintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Reflesiuni asupra examenelor publice.

Esamenele publice suntu unu midilocu importantu, de a aduce scól'a in contactu cu viéti'a si cu cas'a parintiésca. Ele dau parintiloru ocaziune, de a aruncá incai odata in anu o privire in scóla, de a vedé cu ochii propri lucrulu ostenitosu alu invetiatoriului si a observá efectele acestui lucru asupra junimei scolastice in genere, asupra filoru sei in specia. Invetiatoriulu bravu numai cu greu s'ar poté lipsí de examenele publice. Pentru elu si pentru elevii sei examenulu e dñu'a darei de séma, o dñ placuta si serbatorésca. Pre cei lenesi examenulu i indémna la diligintia, si succediendu-i a interesá pre parinti pentru caus'a scolaria, contribue la o cercetare mai regulata a scólei.

Examenulu inse va avé asupra parintiloru numai atunci o influintia binefacatória, stimulatória si morala, déca elu va fi adevéru, ér nu comedia fariseiésca. Invetiatoriulu, carele anume-si dreséza scolarii pentru examenulu, carele cu septemani si cu luni mai inainte i deprinde pentru anumite respunsuri si lucruri de parada, si preste totu in fienti'a si portarea sa la examenulu nu este acel'a, carele a fostu in scóla: acela face din serbatóri'a examenului o mintiuna, carea demoraliséza pre scolarii, ér pre ascultatori i lasa indiferenti. Totu examenulu, la care invetiatoriulu e unu comediantu si nu se servece de adevéru puru si completu, este unu pecatu pedagogicu si are urmari necalculabile.

Dar chiar si pentru casulu, candu invetiatoriulu in decursulu anului si-a facutu detorinti'a cumu se cuvine, examenulu publicu totusi este si remane unu lucru greu si cere din partea invetiatoriului presentia spirituala, esperintia si unu tactu finu atatu cu privire la preparativele necesarie, catu si la portarea invetiatoriului in decursulu examenului. Avendu ocaziune a asistá unu sfru de ani la mai multe examene publice, credemu a face invetiatoriloru nostri óre care servitiu, comunicandu-le in cele urmatórie unele din esperintiele nóstre relative.

1. E lucru sciutu, cumu ca judecat'a nóstra despre unu obiectu depinde multu dela prim'a impresiune, ce acelu obiectu o face asupra nóstra. De aici detorinti'a fiacarui

invetiatoriu, cá dupa ce in decursulu anului scolastecu si-a implenitú chiamarea in tóta privinti'a cumu se cuvine, la inchiaiarea anului scolastecu se-si indrepte atentiunea si asupra lucrurilor esterne dela examenulu. Scól'a se fia in rondu bunu: podelele, mesele si scaunele spalate, parietii curatíti de pulbere si paingini si spoiti, cuptorulu negritu si periatu pana ce lucece, tabl'a stérsa cu spongi'a intinsa in negréla, rudele de creta invalite la unu capetu cu chartia; scolarii imbracati in vestminte curate, cu rufe albe, unghiiele loru taiate, faci'a, urechile, grumadii si manile spalate, perulu pieptenatu si ordinatu cumu se cuvine. Cumu ca invetiatoriulu in tóte aceste are se premérca cu esemplu bunu, se intielege de sene. Elaboratele de examenulu, atatu cele ale scolariiloru, catu si cele ale invetiatoriloru au asemene se fia gatite cu tóta grigi'a si curatieni'a. E vorb'a adeca a ajunge cu preparativele aceste si unu scopu pedagogicu: scolarii se védia si se sentia, ca se apropia pentru ei unu momentu insemnatu, diu'a darei de séma, pentru care se se pregatésca cumu voru scí si poté mai bine. Impresiunea acést'a va lasá in spiritulu loru dispusetiuni durabile pentru intréga viéti'a loru ulterioara. —

Decoratiuni de verdetiuri, buchete si cununi de flori voru inaltia si mai multu serbatóri'a acestei dñle. —

Organele scolaria si persónele de rangu si influintia le invita la examenulu invetiatoriulu in persóna, pre parinti si alti particulari prin elevii de scóla.

2. Examenulu se introduce si se inchiia cu o rogatiune si cu o cantare religiósá acomodata. Cea mai frumósá rogatiune de introducere e „Tatalu nostru, cantarea (pana vomu avé altele compuse anume de barbati competenti si chiamati) „Imperate cerescu“ seau „Dómne strigatamu“ (pe unu viersu melodiosu); rogatiunea de inchiiaie „Nascatória de Dommedieu“, dupa carea se póte cantá „Pre Tine Te laudamu“ au „Marire Tatalui“.

Rogatiunea se incepe si se finesce cu semnulu santei cruci, carele inse se nu se faca alungatu, ci raru si acuratu, dicundu respicatu cuvintele prescrisa si observandu unu tactu corespundietoriu. Rogatiunea o dñcu toti scolarii deodata cu viersu inaltu si asemene in tactu.

La cantare invetiatorii se nu bata tactulu, buna óra cá magistri de capela, pentru ca acést'a conturba de totu pietatea. In decursulu anului invetiaceii trebuie se fi ajunsu la atata desteritate, incatu se nu aiba lipsa de multa conducere: se cetésca tactulu din gur'a invetiatoriului. In unele scóle invetiaceii canta sbierandu preste mesura, incatu faci'a le rosiesce, grumadii li-se infla. Unu atare cantu nu e esteticu, ba póte periclitá tonulu pentru totu deauna. Tonulu vibréza melodiosu numai, candu se produce fora incordare silita.

La rogatiune invetiaceii se scóla deodata, candu invetiatoriulu le díce „Sculati!“ si nu se asiédia, pana candu li-se comandéza „Siedeti“.

3. Asiediendu-se scolarii, invetiatoriulu impartasiesce comisariului statulu completu alu scolariilor, numerulu presentiloru si alu absentiloru si — déca se scie — si caus'a absentiloru; apoi impartírea scolariilor in despartimentu si catu de departe a ajunsu cu fiacare despartimentu din senguraticele obiecte de invetiamentu, presentandu-i in privinti'a acésta unu conspectu catu se póte de detaiatu, cá astfeliu comisariulu se se scie conformá la esaminare.

4. Dupa aceea se incepe examenulu. In tempulu examenului invetiatoriulu stá intr'unu locu seuu siede la o mesutia propria pusa asia, cá dupa potintia se aiba pre toti scolarii in vedere; preambllarea prin scóla, siederea cu scolarii in bance, punerea unui petioru pe scaunu etc. suntu lucruri necuviintióse.

5. Intrebarile se adreséza catra clasa intréga, séau adeca antaiu se pune intrebarea, apoi se provóca unu scolariu se respundia. Provocarea se face cu numele intregu, nici de catu inse cu „mè“ seuu aratandu cu degetulu. Intrebandu, invetiatoriulu nu se ocupa numai cu scolariulu intrebatu, ci se nevoiesce a tiené tóta clasa in córda, intréba adeca pre unulu de aici, pre altulu de colo, si grigesce cá la intrebarile mai grele se respundia scolarii mai buni, la cele mai usióre scolarii mai debili, astfeliu voru fi cu totii atenti si activi, urmandu examenulu pásiu de pásiu. — In tempulu examenului fiacare scolariu are a fi chiamatu celu puçinu odata a respunde au a se produce in o desteritate órecare.

Scolariulu provocatu se scóla si standu dreptu sf cu cuviintia si privindu in ochii invetiatoriului respunde cu vóce sonora, in propusetiuni intregi si bine accentuate. Se se lase scolariului tempu, cá se respunda raru si cu precaugetare. In privinti'a acést'a unii dintre invetiatori comiseru o eróre mare. In neastemperulu loru adeca nu asteptau, cá scolariulu intrebatu se respundia — bine reu — ce sciá, ci indata dupa primele cuvinte rostite sariau in respunsu si continuau ei respunsulu. Urmarea fu, ca scolarii nu-si potura deprinde facultatea limbistica si astfeliu nu erau in stare a dá unu respunsu completu. Repetímu si aici paradós'a sentintia pedagogica: „Déca e, cá invetiachelulu se invetie a vorbí, invetiatoriulu se scie tacé“.

O alta datina urita a multoru invetiatori e a incepe cuventulu, de care invetiachelulu nu-si aduce aminte la

momentu. Abstragundu, ca procedur'a acést'a de multe ori dá ansa la respunsuri ridicule*), ea degradéza totu odata pre scolariu la rol'a unui papagalu.

In catu pentru respunsuri in genere, scolarii trebuie deprinsi si dedati pururea a respunde asia, cá ascultatoriulu se piérda idea, ca scolariulu respunde de rostu, ci mai vertosu se ajunga a crede, ca respunsulu e rezultatulu meditatiunei seuu esperintiei proprie a scolariului. Déca respunsulu unui scolariu nu coresponde asteptariloru, invetiatoriulu se nu alunece la mustraru si cuvinte de ocaru; pentru copilu respunsulu seu nepotrivitu intr'o societate atatu de numerósa si serbatorésca e pedépsa destula, astfeliu admonitiunile invetiatoriului l'ar vulnerá prea tare si aru poté usioru vatemá inca si pre cei presenti. Preste totu invetiatoriulu se va ferí, la esamenu mai cu séma, de totu cuventulu greu si necuviintiosu.

6. Esamenulu se incepe de regula cu religiunea. Dupa religiune urméza in clasa elementaria invetiamentulu intuitivu, in celelalte clase cetitulu. Incatu pentru invetiamentulu intuitivu, unii dintre invetiatori incepu examenulu prin a provóca pre scolari, se „faca díceri“ despre cutare obiectu. Procedur'a e gresita, de órace partea limbistica in acestu modú pronunçiatu nici nu apartiene invetiamentulu intuitivu, ci preparativelor pentru cetitu. Esamenulu din invetiamentulu intuitivu stá din conversatiuni libere asupra obiectelor pertratate in decursulu anului; si fiindu ca nu tóta materi'a propusa se póte esaminá, invetiatoriulu va chibsuí o alegere nimerita, interesanta. Bine e a alege materie de caracteru colectiv, precumu corpulu omenescu, imbracamintea seuu mancarile, la cari se póte vorbí despre animale, plante, instrumente, bunacuviintia, rogatiuni etc. Invetiatoriulu 'si va aduná de tempuriu obiectele si icónele de lipsa, pentru cá invetiamentulu intuitivu se fia si la esamenu — intuivu.

Terminandu, invetiatoriulu apuca din invetiamentulu intuitivu vre-o cate-va propusetiuni formulate bine si corectu, si face pre scolari a-le analisá in cuvinte, silabe si sunete; aici trece la scriere si cetire. Invetiatorii voru face bine, a nu neglege scrierea in tactu. La cetitu invetiatoriulu va probá mai antaiu de tóte desteritatea scolariilor sei in cetire. Dupa aceea va revení la o bucata cetita si va tiené cu scolarii o analiza logica, cu scopu de a aratá deprinderea scolariilor sei in cugetare. (A se vedé „Tractarea unei piese de lectura“ in Nr. 7!) — In fine la bucat'a astfeliu analisata se aplica cele invetiate din gramatica, ortografia si stilu.

Celelalte obiecte de invetiamentu se esaminéza dupa cumu urméza in „clasificatiune“ seuu precumu dispune comisariulu de esamenu. Pentru examenulu din istoria naturale invetiatoriulu 'si va aduná de cu tempu unu

*) Unu catechetu propusa si legend'a santului Sevastianu. La esamenu unu scolariu nu-si potú aduce aminte de numele santului. Catechetulu spre a-i ajutá, rosti primele silabe: Se-va . . . Pre atunci tocma curgea resboiulu din Crimu, si copilulu respunde: santulu — Sevastopolu.

numeru abundantu de plante, mineralia si — intru catu se pôte — de animale (fluturi, gónge etc), pentru cá si aici esamenulu se fia intuitivu. Animalele, cari nu se potu aratá „in natura“, se arata in icóna. La fisica scolarii esperimentéza si esplica; ér la geografia si istoria desémna localitatea geografica din intrebare. Anologu se procede la geometria.

7. Amu facutu esperinti'a, ca unii invetiatorii au obtienutu in unele obiecte progresu multiamitoriu, in altele inse puçinu destulitoriu, din cauza, ca nefiendu insii destulu de firmi in ele, le-au neglesu, ocupandu-se mai multu cu obiectele predilectiunei sale. Procedur'a e daunósa. Invetiatorii trebue se se nevoiésca a face in tóte obiectele progresu proportiunatu. Obiectele de invetiamentu adeca suntu pentru spiritulu omenescu, ceea ce suntu mancarile pentru corpu — alimente. Precumu corpulu prosperéza numai, déca mancarile contienu tóte acele elemente, din cari se compune corpulu, intocna e si cu spiritulu: numai invetiamentulu proportiunatu din tóte obiectele e in stare a produce o cultura armonica, sanetósa.

Déca unu invetiatoriu intr' unu obiectu seau altulu e mai debilu, detorinti'a sa e a se perfectiuná prin diligintia propria.

8. In scóle cu unu invetiatoriu, unde adeca invetiatoriu are sub sene mai multe despartimente, esamenulu se incepe cu scolarii cei mai mici, ér celoru mari se dau intr' aceea óre cari teme acomodate spre resolvire. Micutii, dupa ce au aratatu ce sciú, potu fi dimisi acasa, mai cu séma, déca ocuparea loru in scóla ar intempiná dificultati.

9. La unele scóle pomeri'a nici la esamenu nu erá incai plevita, ceea ce dovedesce multa nepasare din partea respectiviloru invetiatorii.

10. In catu pentru cercetarea scóleloru, ne-amu convinsu de nou, cumu ca invetiatorii bravi, zelosi si cu tractare umana si amicabile nu avura cauza a se plange de absentie multe, scolarii loru trageau la scóla cu iubire.

11. Efori'a unei scóle se planse, cumu ca invetiatoriu primariu (nota bene teologu absolutu) nu cérca regulatu biserec'a, si cercandu-o nu canta cu scolarii. Invetiatorii nostri se-si faca detorinti'a catra besereca cumu se cuvine unui crestinu adevratu. In scólele nóstre se se puna mare pondu pe educatiunea religiósa, carea e sufletulu intregi educatiuni.

12. In clasificatiunile de esamenu numele copiiloru se se serie corect, nu deformat, pre cumu Marit' in locu de Maria, Mili in locu de Emilia. Scolarii fiacarui despartimentu se se tréca in clasificatiune separat, rangiandu-se dupa meritu.

Alte esperintie le vomu impartasí cu alta ocaziune; de asta data ne marginimiu a ne provocá inca la tractatulu relativulu din „Instructiunea“ de Petri (pag. 112) si a terminá cu cuvintele unui pedagogu germanu: „Cu cata incordare si grigia nu privesce tenerulu invetiatoriu incipientu la primulu seu esamenu publicu! Catu

de multu se semte elu remuneratu si onoratu de indestulirea ascultatoriloru sei! E bine, se nu uitamu, ca mai curundu au mai tardfu vomu dá ultimulu esamenu inaintea unui judecatoriu, carele vede si cele mai ascunse ele nóstre, esaminéza anim'a si rerunchii nostri. Acestu judecatoriu e totu acela, carele odinióra chiamá pruncii la sene si-i binecuventà.

De pe campulu educatiunei practice.

VI.

O alta intemplare dovedesce, cumu se potu esoperá cate odata cu midilóce simple rezultate durabile.

La academi'a comerciala din Pest'a erá unu studente lenesiu si indiferentu façia de pedepse. Noi profesorii incercaseramu tóte midilócele, inse fora nici unu efect. Mum'a-i ingrigiata veniá totu la dóue septemani se se informeze despre portarea lui, si io nu poteam se-i spunu nimic'a imbucuratoriu; ea insasi se plangea, ca acasa fiulu o tiraniséza si face ce-i place. Tatalu erá tóta dñu'a in afacerile sale, ér sér'a, candu venea acasa, soçi'a nu vrea se-i amarésca anim'a cu tanguiri contra fiului grobianu. Ea dícea, ca scól'a trebue se-lu prefaca. I-am esplicatu, ca scól'a nu pôte avé nici o putere, unde nu ajunge nici chiar influinti'a parintiésca, si ca ar fi mai bine se stramute pre copilu la alta scóla, de óra ce noi nu mai scimiu, ce se facemu cu elu. De stramutare inse mam'a nu voiá se scie nimica, din contra insistá cu rogarea, cá se facu ceva cu fiulu ei.

Me cugetám indrépt'a si in stang'a, incercai un'a si alt'a, inse tóte fora nici unu resultatu. Atúnci 'mi vení in minte o cura desperata. Copilulu erá nepasatoriu façia de scóla; am socotitu se intorecu arm'a, si se-i aratu, ca scól'a inca pôte fi nepasatória façia de elu. Se-lu lovésca dispretiu; nihilismulu seu, care cautá o fala intr'aceea, cá se dispretiuésca scól'a, se fia frantu, facundu locu unei convingeri mai bune. Planulu mieu dupa intielegerea avuta cu ceialti colegi erá urmatoriu: Am dechiaratu cerbicosului in façi'a scolariiloru, ca neinvetiandu nimic'a si nelasandu-se de naravurile sale cele rele, elu este numai spre rusinea clasei altmintrea atatu de eminent. Conscolarii sei se rusinéza, a-lu avé de colega, prin urmare ar trebú se parasésca institutulu. Cu privire inse la rogarea parintiloru sei, carora le causeza atata grigia si dorere, si spre a-i mai dá ocaziune de a se indreptá, i concedu a siedé in banc'a cea góla din urma; inse nu va mai fi numeratu intre scolari, profesorii nu-lu voru intrebá nici odata, nu-i este permisu a-si stramutá loculu, si in momentulu, candu va conturbá propunerile in ori ce modu, va fi scosu pe usia afara. Déca in tempu de patru septemani se va portá cumu se cade, profesorii voru incepe érasí a-i primí si ocupatiunile sale, etc. Intentiunea mea a fostu, cá in restempulu acest'a se-lu depriñdu a se invinge pre sene, si prin eschidere si isolare se-i nimicescu ingamfarea. Si intr'adeveru cur'a succese. Scolariulu, pre care firesce in tacere 'lu observám de impreuna cu colegii miei,

siedea cá nimicitu in scaunulu seu de isolare. A siedé intr'o clase, si a nu fi bagatu in séma, a fi de fația si a fi consideratu de absentu, a siedé departe de cameradii sei cá unu leprosu, — acést'a i cadîu greu la anima si i franse cerbicí'a. Elu, carele erá dedatu, a aratá invetiatoriloru sei, ca instructiunea loru are pentru densulu puçinu pretiu, se vedîu acumu tractatu in acela-si modu. Acumu invetiá, dar nime nu-lu crestá. In midiloculu unei clase pline sî insufletite elu se sentiá cá intr'o senguratate infricosiata, apesatu de o desconsideratiune generala. Indata dupa dóue septemani elu vení si se rogá in umilintia, a fi primitu éراس in sírulu celorlalti conscolari; io inse me aratai strictu si nu me abatui dela cele patru septemani. Totusi portandu-se pana acuma bine, i-am concesu se se róge de ceialalti invetiatori, cá se-lu intrebe si se primésca si dela elu ocupatiuni scripturistice. I-am dísu, ca de va fi diligentu in aceste patru septemani, i-se va concede a ocupá loculu celu din urma in clase. Sustienù si prob'a acést'a, in urm'a carei'a fù consideratu cá scólariu nou, avendu a-si eluptá loculu, ce-i competá in clase.

Dóue luni fù silitu se se predomnéscá, de aici incolo devení omu nou. Terminá scól'a cu onóre, intrá dupa aceea intr'unu comptoarú sî mai tardfu ajunse negoçiatoriu in Neapolea. De aici 'si cercetá parintii si me cercetá si pre mine, si marturisiá, ca am fostu tare strictu cu densulu, ca inse am facutu omu de tréba din elu, dupa cumu s'a convinsu mai tardfu. O atare recunoscentia te face a uitá nemultiamirile, ce adese le induri cá invetiatoriu. Io insu-mi am fostu suprinsu de succesulu unui midilocu la parere atatu de simplu, si dupa aceea m'am folositu mai desu de elu cu asemene resultatu. Eliminarea din scóla cu greu ar fi potutu produce o astfelu de indreptare.

Dupa prof. Fr. Körner.

Tractarea unoru teme stilistice.

Cuventulu „stilu“ vine dela latinesculu „stilus“, ce insemná unu instrumentu la unu capetu ascuttu cá unu cuiu, cu carele se scriá pe table cerate seau adeca induse cu céra, ér la celalaltu capetu latu cá o dalta spre a netedí éراس cele scrise seau sapate in céra. Astadi cuventulu stilu insemnéza modulu de a ne esprimá cugetele propria au imprumutate in scrisu au cu gur'a (oralu).

Stilulu e coron'a invetiamentulu limbisticu, flórea invetiamentulu preste totu. Elaboratele stilistice se numescu ochii scólei; càci precumu ochii vedescu viéti'a spiritului, asia arata elaboratele stilistice viéti'a scólei.

Pentru preceptorulu de lucru ajunge a vedé elaboratele stilistice ale scolariloru spre a cunósce bunatatea invetiamentulu, seau ceea ce e totu atata, abilitatea si desteritatea invetiatorulu.

Éca pentru ce tractarea stilulu cere tóta atentiu-neá, reclama tóta poterea invetiatorulu.

Considerandu importanti'a si greutatea invetiamen-

tulu stilisticu, ne-amu propusu a-i dedicá in fói'a nóstra tóta grigi'a posibila.

In „Instructiunea“ nóstra pentru invetiatori la tractarea cartiloru scolastice amu aratatu mai pre largu (dela pag. 28—42) procedur'a metodica la invetiamentulu stilisticu in scól'a poporala; aici vomu ilustrá cele díse acolo prin unele esemple practice relative la urmató-riele casuri:

I. Materi'a se desvólta din scolaru dupa unu planu statoritu.

II. Materi'a se aduna neordinata si dupa aceea se ordinéza.

III. Mai antaiu se statoresce planulu, apoi se aduna materia.

Ad. I. Descrierea mesei.

Pentru cá invetiatorulu se nu órbece, ci se scie acuratu, ce are se desvólte din scolaru, 'si va compune din capulu loculu descriutiunea mesei asia, cumu crede a o poté cere dela scolarii sei.

Descrierea. Més'a e o mobila de casa, la care siedemu, mancamu, lucramu au ne jocamu. Ea se compune din dóue parti, din tabla si din stativu. Tabl'a de comunu e in patru cornuri, au rotunda. Stativulu are patru au mai puçine pe tióre, cari de regula suntu dungate si stau verticalu au crucisii. Unele mese au inca si puicu. Mesele potu fi albe, rosie, galbine, argintie au in alta colóre. Cele mai multe mese suntu de lemn. Omulu, carele face mese, se numesce mesariu. Suntu mese de casa, de cuina si de gradina.

Desvoltarea. Ce este més'a? (mobila de casa*). Cunu suna propusetiunea, carea amu pronunçiatu-acuma? (Més'a e o mobila de casa). Ce se díce in propusetiunea acést'a despre mésa? (ce este més'a). Ce facemu la mésa? (siedemu, mancamu, lucramu au ne jocamu). Ce se díce in propusetiunea acést'a despre mésa? Numesce alte mobile de casa! Potemu si la acele siedé, mancá, lucrá etc). Ce felu de mobila e asiadara mésa? („Més'a e o mobila de casa, la care siedemu etc). Mai inainte amu avutu dóue propusetiuni; ce amu facutu acumu cu ambele? (= le-amu legatu seau impreunatu la olalta). Cu care cuvinte le-amu legatu? (cu „la care“). Unde se atingu ambele propusetiuni de olalta? Ce semnu trebue se punemu intre ele? Ce este asiadara més'a? Ce se díce preste totu in propusetiunea acést'a? Literiséza cuventulu „més'a“! Pentru ce se scrie cu é? cu 'a? (asia cu alte cuvinte mai grele). Scrieti propusetiunea acést'a pe tablitiele vóstre!

Cumu se numesce partea de asupra a mesei? (tabla). Cumu se numesce partea, pe carea stá tabl'a? (stativu). Din cate parti se compune asiadara més'a? („Més'a se compune din dóue parti). Insemnatf-ve si propusetiunea acést'a! Numesce o parte, din carea se compune més'a?

*) Presupunemu, ca la invetiamentulu intuitivu s'a esplicatu deja, ce suntu mobilele, si adeca utensilia de casa, cari se potu miscá din loculu loru. Cuptoriulu, fiendu legatu de loculu seu, nu e mobila.

(tabl'a). Numesce ceealalta parte! (stativulu). Cumu suna cele trei propusetiuni, cari le-amu formatu acum'a? Aceste trei propusetiuni se potu esprimá mai pe scurtu, déca le vomu impreună si pre ele la olalta. Cine póte acést'a? („Més'a se compune din dóue parti, din tabla si din stativu“). Unde se punemu com'a? Ce se díce preste totu in propusetiunea acést'a? Ce s'a dísu in prim'a propusetiune? Fiendu ca in prim'a propusetiune mai vine odata cuventulu „mésa“, potemu pune in propusetiunea adóu'a altu cuventu in loculu seu; care? (ea). Cumu suna acumu ambele propusetiuni? (Més'a e . . . Ea se . . .). Cumu se scrie cuventulu dóue? petióre? etc. Scrieti si propusetiunea adóu'a pe tablitia!

Se vedemu acum, nu potemu díce ceva despre fiacare parte a mesei? Ce forma are tabl'a? Suntú tóte tablele in patru cornuri? Cumu mai póte fi tabl'a mesei? Cine va poté esprimá intr'o propusetiune, ca tabl'a e in patru cornuri au rotunda? Nu póte fi tabl'a inca si altmíntre? (= in trei cornuri, cumu suntú mesele, cari se punu in anghiuri). Cumu suntú inse tablele mai totu deauna seau cumu se díce: de comunu, ori de regula? (Formulare cá mai sus). Cate petióre are stativulu? (esplicare, ca stativele potu avé si numai dóua petióre, chiar si numai unulu, — formulare). Ce amu dísu acumu despre stativu? Cumu suntú petiórele dupa forma? Suntú tóte petiórele dungate? Nu, inse cele mai multe; ce potemu díce asiadara si despre ele? (. . . de comunu . . .) Asia este; inse vorbindu despre tabla, inca amu intrebuintiatu cuventulu „de comunu“, si apoi nu e bine a repetá unu cuventu dupa olalta. Care altu cuventu esprima totu acést'a? (de regula) Cumu suntú asiadara petiórele? (cá in descriere). Cumu inse stau petiórele mesei? (se desvólta: p. stau verticalu au crucisiu). Ce amu dísu antaiu despre petióre? Si acumu? Cine va fi in stare a impreună aceste dóue propusetiuni in un'a? Se vedemu! In locu de „ele“ se luamu de astadata cuventulu „si“! Intre propusetiunile aceste nu punemu nici unu semnu. Ce amu dísu preste totu despre petióre? (petiórele de regula suntú dungate si stau . . .) Petiórele se tienu de stativu; ce amu dísu mai inainte despre stativu? (. . . are patru au mai puçine petióre) Ce amu dísu dupa aceea despre petióre? (. . . sunt . . . stau) Se impreunamu acést'a cu propusetiunea de sus, fora a repetá cuventulu „petiórele“; cine e in stare? Cu ce cuventu le-amu impreunatu? (cari) Unde se atingu aceste dóue propusetiuni? Ce semnu vomu pune intre ele? (cumu). (Inviatiuni ortografice etc. cá mai sus!)

La unele mese se mai afla o parte, despre care pana acuma nu amu vorbitu; cine scie, care parte e aceea? Ce mai au asiadara unele mese? (Formulare si scriere).

Cumu suntú mesele dupa colóre? De unde vine, ca unele mese suntú rosie? etc. (suntú vapsite; combaterea cuventului strainu „festitu“). Cum potú fi asiadara mesele? (Formulare si scriere).

Din ce se facu mesele? (din lemnu, fieru, piétra etc). De ce suntú inse cele mai multe mese? etc.

Cumu se numesce omulu, carele face mese? Cate propusetiuni suntú aici? Baga de séma; respunde senguru numai la intrebarea: cumu se numesce omulu? („omulu se numesce mesariu). Care omu? (care face mese). Asiadara cate propusetiuni suntú? Cumu se le impreunamu la olalta? (un'a intr' alta). Cu ce le vomu despartí? (cu come). Cu cate come? Unde vomu pune com'a prima? adóu'a? Cumu se scrie cuventulu „numesce?“ Pentru ce cu „sce“ si nu cu „ste“? (vine dela numescu),

Ce feliu de mese suntú dupa loculu, unde se afla mesele? (desvoltare in conformitate cu descrierea) etc.

Ceea ce amu deprinsu si compusu acuma, se díce compusetiune stilistica. Ce obiectu amu descriu in acésta compusetiune stilistica? Pentru ca amu descriu ceva in ea, compusetiunea se numesce descriere. Ce amu dísu mai antaiu in descriere? (ce este més'a). Ce amu dísu dupa aceea? (din cari parti se compune). Mai incoló? (cumu suntú partíle). Mai departe? (colórea). Apoi? (materi'a). Dupa aceea? (facatoriulu). In fine? (speciele). Cetiti acumu descrierea de pe tablitia si dupa fiacare propusetiune faceti o pauza mai lunga! Scrieti compusetiunea frumosu in libelele vóstre stilistice! (La tempulu seu revedere si coregere).

Tractatulu de sus e menitu pentru clasa seau despartimentulu de midílocu. Déca scól'a ar fi de atare, cá la instruirea acestui despartimentu se iee parte si despartimentulu superioru, pentru acést'a invetiatoriulu va ingreună lucrulu amesuratu poteriloru lorú, desvoltandu o descriere mai ampla, mai detaiata, vorbindu d. e. la tabla inca si de pusetiunea ei orizontala, la puicu despre forma si incuiatória, apoi despre speciele meselorú dupa scopu, locu si alte calitati, in fine despre tienera mesei in rondu bunu si portarea la mésa. etc.

Inca ceva despre practic'a italiana.

Onorata redactiune!

In Nr. 6 alu pretiuitului dñuariu, ce redigetí, aparú unu articlu intitulatu: „Despre unele avantajia in computulu mentalu“ subsemnatu cu L. Aprobu din parte-mi si io procedur'a indigitata in acelu tractatu cá un'a, ce intru adeveru procura avantajia in computulu mentalu, mai alesu candu avemu de a computá cu numeri alicvoti — parti a unui intregu, precumu observa si autorulu acelui tractatu.

In multe casuri ne mai potemu folosi spre ajungerea scopului — de a dobandi resultatu bunu in tempu scurtu — inca si de o alta procedura, dupa modest'a mea parere nu mai puçinu practicabila*). Scimu adeca cu totii, cá mesurile metrice se radíma pe sistemulu decadicu; de asemenea este si cu pretiulu baniloru nostri. Prin urmare relatiunea, in carea se afla buna óra unu numeru anumitu de florini cu unu numeru anumitu de metri, aceeaasi relatiune sustá si intre acelasi numeru de

*) Autoriulu primulu articlu nu a pretinsu niciuirea, ca numai modulu de resolvire, recomandatu de elu, se póte si este a se aplicá.

se îngrijă confesiunile respective și autoritățile bisericești, despre o remunerare potrivită înse se va îngrijă ministrul de culte și instrucție din visteria statului.

§. 51.

Elevii dela școlile medii susținute seau subvenționate din fonduri administrate prin ministrul de culte și instrucție publică, solvesc didactru, care curge în acel fond, din care se susține seau subvenționează institutul respectiv; de altminteră reman și de aici înainte în valoare acele contracte și compromisi, cari s'au încheiați în privința punctului din urma cu patronii unora școlii medii.

Cu privire la statorirea cantității didactrului și la dispensarea dela răspunderea acestuia, e validu § 31 alu legii prezente.

§. 52.

La acele școlii medii, cari se susțin din donațiuni regesci seau din ori ce fonduri administrate de orduri calugăresci, cari înse nu primesc nici unu ajutoriu din fondurile, ce stau sub administratiunea ministrului, didactru se statorice liberu prin susținătorii școlilor, dar sum'a didactrului nu pôte fi mai mare de catu e cea dela institutele de statu de asemenea categoria.

În cazuri estraordinaria spre statorirea unui didactru mai mare se recere aprobarea ministrului de instrucție.

§. 53.

Relativu la directorii gimnasialoru și școlilor reale susținute din fondurile administrate prin ministrul de culte și instrucție publică, precumu și la denumirea acestor'a și a profesorilor au valoare dispuneriile cuprinse în §§ 33, 34, 35, 36 și 41 ai legii prezente.

Cu privire la salarisarea și pensiunarea directorilor și profesorilor acestor institute, servesc de cinsura acele decisiuni, cari sustau în privința acésta la celelalte institute de statu de aceeași categoria.

§. 54.

La acele institute de învățământu, cari în sensulu §-lui 48 alu legii prezente sunt subordonate ministrului și după usulu subsistinte sunt prevădute prin orduri calugăresci, atatu profesorii, catu și directorii se pôte aplică și schimbă numai pre langa aprobarea ministrului.

§. 55.

Cu privire la pedepsele corporale, la conferințele profesoriale, la cartile admisibile și la mijlocele de învățământu, precumu și la vizitarea institutelor din punctu de vedere sanitaru, au valoare §§ 42, 43, 44, 45, 46 și 47.

Capitolu V.

Școlii gimnasiale și reale publice, cari nu sunt înființate de statu, ei susținute de confesiuni religioasă, de municipia, de comunitati, societati și privati.

§. 56.

Confesiunile religioasă din patria, municipale, comunitatile, particularii și astfel de societati din patria, cari în statutele loru espresu s'au constituitu spre scopulu acesta, potu înființá și susține din puterile loru

proprie ori ce școlii medii publice numite în legea prezenta pre langa observarea condițiilor prescrise în §§ urmatori.

§. 57.

Unu statu strainu, o corporatiune, care reside afora de marginile țerei, seau unu cetățianu alu unui statu strainu locuitoriu asemenea în strainatate, deca nu este cetățianu alu statului magiaru, nu pôte înființá nici unu feliu de școlii medii, și gimnasiale și școlile reale confesionale deja existente și susținute prin municipia, comune, societati seau particulari, asemenea și confesiunile și bisericile, nu potu nice cere, nice primí în nici unu casu ajutoriu seau subvențiune materiala dela staturi straine, dela domnitorii seau guvernele acelora.

Dela particulari seau societati înca numai în casulu, candu daruitoriulu nu-si rezervăza nici unu feliu de înfluența în organizarea învățământului și în conducerea institutului, nici pune o alta condițiune.

§. 58.

Asupra institutelor susținute prin particulari și prin corporatiunile numite în § 56, dispun respectivile corporatiuni, eseriand drepturile de conducere în întielesulu acestei legi.

Dreptu aceea despre administratiunea averii institutului, despre aplicarea și salarisarea profesorilor, despre procedur'a disciplinaria și statorirea didactrului se îngrijescu respectivile corporatiuni.

§. 59.

Ce privește numerulu claselor și alu cursurilor anuale, durat'a și tempulu ferieru anuale și organizarea instruirii în gimnastica au valoare §§ 2, 23 și 27 și pentru aceste institute.

Studiile obligate (afara de religiune) și mesur'a și estensiunea cunoștienelor propunende din ele în întregu cursulu de învățământu alu institutului respectiv, după ascultarea conferinței profesoriale regnicolare prescrisa în întielesulu §-lui 43 punct 3, se statorescu din tempu în tempu prin ministrul de instrucție; înse acésta mesura statorita prin ministru de o parte arata pentru respectivulu institutu numai minimulu, și de alta parte densa nu pôte trece preste mesur'a aplicata la institutele de statu de aceeași categoria.

Autoritățile institutelor respective statorescu între marginile îndigitate sistemulu, planulu de învățământu și cartile didactice.

Altminteră în institutele susținute de catra municipia și comunitati instrucțiunea e a se predá după planulu de învățământu edatu séu aprobatu de guvernulu țerei; va se deca suntu de a se folosi carti didactice admise de densulu.

§. 60.

Autoritățile superioare ale acestor institute sunt obligate a asterne ministrului de instrucție publică spre luare la cunoșciența regulamentele disciplinaria (întielegandu și procedur'a disciplinaria) relative atâtu la elevi câtu și la profesori, precum și schimbările facute în acestea

din candu in candu, ér regulamentele disciplinare referitoare la invetiacei a le publicá.

§-lu 42 din acést'a lege are valóre pentru tóte scó-
lele medie publice.

In institutele publice de invetiamentu sustienute prin municipia si comunitati sà se folosésca regulamentele disciplinare statorite pentru institutele de statu de asemenea categoria.

(Va urmá).

Varietati.

* (Flórea sórelui cá midilocu de desinfectiune seau curatíre a aerului). Pana aici sciamu, ca flórea sórelui este o decóre seau frumsetia a gradineloru si campuriloru nóstre, si ca sementi'a ei ne dà nunumai unu nutrementu bunu pentru hóra (gaini), ci si unu oleiu fórte gustuosu si sanetosu. Acumu s'a mai descoperitu, ca flórea sórelui este si unu midilocu escelentu de desinfectiune. Unu sfru de experiménte adeca facute de specialisti competenti in Franci'a, Olandi'a si in alte staturi, a doveditu, ca flórea sórelui, plantata in catatíme mai mare in locuri umede si mocirlóse, face se dispara evaporarile stricatióse si miasmele pentru totu deauna. In Franci'a langa Rochefort (cetésece Rosiu-for!) au ajunsu in privinti'a acést'a la rezultate supriindietórie; asemene s'au convinsu si deregatoriile din Olandi'a pe deplinu, cumu ca pre totindenea, unde flórea sórelui fú semenata in numeru mai mare, frigrile dintre ómeni au disparutu aprópe cu deseversíre, faptu acést'a, ce si populatiunea de acolo 'lu recunósce cu mare bucuria.

Déca se va mai considerá, ca tuleii cei grosi ai acestei flori suntu — mai cu séma in tienuturi serace de lemne — unu bunu materialu de focu, vomu recunósce cu totii, ca semenarea acestei plante merita tóta atentiunea nóstra. Flórea sórelui nu cere nici lucru multu, nici pamentu pregatitu cu ingrigire deosebita. Se o semenamu deci cu totu deadinsulu in gradini pre langa garduri, pe campu pe marginea si la capetulu pamenteloru, pre langa carari si drumuri, cu deosebire pe locuri umede si mocirlóse. Campi'a nóstra mai cu séma se profite de plantarea acestei plante folositórie sub tóte punctele de vedere. Flórea sórelui e ampluta si neampluta; cea de antaiu e mai frumósa si mai plina de sementia.

* (In cursulu de agricultura pentru invetiatori poporali in Atilu), anunctiatu si in „Scól'a romana“ Nr. 5, s'au insinuat pana acuma 22 de invetiatori, intre cari 17 Sasi si 5 Romani. Dupa tienuturi acestia suntu: dela Mediasiu 5, dela Brasiovu 4, dela Noerichu 2, dela Cohalmu 2, dela Sighisiór'a 1, dela Sabiiu 1, dela Sabesiu 2, din Comitate 5. Alte insinuari pana la completarea numerului de 50 se primescu.

Sieb.-D.-Tageblatt.

* (Tristu). Din Somogy se scrie unei foi magariare, ca in coloniile Pusztá-Gyöngyös si Also-Tapazd, cu 43 de scolari s'a denumitu de invetiatoriu unu padurariu alungatu din postu.

Voci diuaristice despre „Scól'a romana“.

Trompe'a Carpatiloru. „Scól'a romana este titlulu unui nou diuarium dedagogicu si didacticu, aparutu la Sábiiu sub redactiunea d-loru profesori Ioanu Candrea si Vasile Petri. Cu deosebire d-lu Petri ne este cunoscutu si din alte scrieri, cu cari a contribuitu la imbogatírea literaturii romane, cumu suntu buna óra „Instructiunea pentru invetiatori“, „Scriptolegi'a“ si „Sistemulu metricu“.

Avemu deplina incredere, ca acestu nou organu de cultura si instructiune va fi o buna achisitiune pentru pres'a romana, de aceea 'lu recomandam cu tóta caldura.“

Revis'ta pedagogica. (Dupa reproducerea titlului si a programului). Inmultírea si popularisarea unoru asemene foi la noi este un'a din primele cerintie ale existintiei nóstre natiunale, si mai alesu astadi, candu atentiunea chiar a parintiloru si invetiatoriloru este mai multu atrasa in curentulu fatalu d'a face politica, decatu a educá cumu trebuie pre copii si elevii loru. Salutandu dar' cu sinceritate „Scól'a romana“, i dorim viétia indelungata si prospera, spre a poté atinge cu demnitate inaltulu scopu, ce-si propune, recomandandu-o in acel'a-si tempu atentiunei parintiloru si invetiatoriloru.“

Bucovinaer Pädagogische Blätter. Es erscheint seit dem 1. Jänner eine pädagogische Zeitschrift in romanischer Sprache, die wir unseren Herren Collegen sowohl wegen der eleganten äusseren Ausstattung, als auch des gediegenen sorgfältig gewählten Inhaltes wegen aufs wärmste anempfehlen. Die Ueberschrift derselben lautet „Scol'a Romana“ etc.

Schul- und Kirchen-Bote für das Sachsenland, de Fr. Obert: Scol'a Romana. Unter diesem Titel geben die Herren Ioanu Candrea und Basiliu Petri seit Beginn dieses Jahres in Hermannstadt eine pädagogisch-didaktische Wochenschrift heraus, welche sich durch Mannigfaltigkeit und Gediegenheit der in den vorliegenden Nummern enthaltenen Mittheilungen auszeichnet. Die Redaction scheint eifrig bemüht, die Resultate der modernen Pädagogik und Didaktik ihren Lesern zugänglich zu machen. Möchte es ihr gelingen. Die Fortschritte auf dem Gebiete der Erziehung und des Unterrichtes, die eines unserer Brudervölker macht, kommen mittelbar auch uns zugute; und der Wetteifer auf diesem Gebiete bringt dem Lande Segen.

(Va urmá.)

Post'a redactiunei.

Dlui **S.** in **R.** Reporturi despre esaméne ne suntu totu deaun'a binevenite, sub conditiune inse, cá ele se fia de interesu generalu. va se dica, se nu culmineze in descrierea ospetiului urmatu, a mancariloru gatite, a toasteloru portate etc., ci se arate starea edificiului scolasticu, numerulu scolariiloru presentii si absentii, cercetarea scólei in decursulu anului, impresiunea, ce o facura scolarii asupra privitorului prin tienut'a, atentiunea, curatienea loru, ospetii participanti, obiectele de invetiamentu tractate in semestrulu au anulu espiratu, pensulu propusu din fiacare obiectu, decurgerea esamenului catu se póte de specialu, midilócele de invetiamentu, cu cari e provediuta scól'a, gradin'a de pomi etc.

Domniloru prenumeranti. Regulandu-ne acumu espedarea foiei nóstre, ceremu a fi excusati pentru smintele, ce ar fi intrevenitu.

Domnii prenumeranti, cari nu voru primí unu numeru óre care, se binevoiesca a intrebá la post'a ultima, pentru ca de aici espedarea se face regulatu, si inca totu deaun'a Vineri cu post'a de sér'a.

Prenumeratiuni nóue potemu primí inca, avendu destule exemplaria complete chiar dela inceputu.

Rogamu pre toti domnii colegi, amici si cunoscuti, cá in interesulu causei se nu pregete a lucrá in cerculu influintiei loru pentru latirea foiei nóstre.